

Wrocław 27.06.2023r.

Dr hab. Witold Szumowski prof. UEW
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wydział Zarządzania
Katedra Teorii Organizacji i Zarządzania

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr. Jakuba Mielczarka

pt. „Klastry energii w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem województwa łódzkiego”

Przygotowanej pod kierunkiem
promotor dr hab. Bożeny E. Matusiak prof. UŁ

1. Uwagi wstępne

Podstawą przygotowania recenzji jest pismo Pana dr hab. Tomasza Czapli, profesora UŁ Przewodniczącego Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości, z dnia 8 maja 2023 roku.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska obejmuje w swej części merytorycznej siedem rozdziałów (jak również wstęp oraz zakończenie). Objętość tekstowa pracy to 283 strony, uzupełnienie pracy stanowią spisy rysunków, tabel oraz wykresów. Częścią pracy jest także bibliografia składająca się z 156 pozycji literaturowych (w większości polskojęzycznych) oraz 57 aktów prawnych, 103 materiałów źródłowych oraz 95 źródeł internetowych. Ponadto pracę uzupełniają trzy załączniki w postaci: opisu mechanizmów finansowania inwestycji dla klastrów energii, kwestionariusza ankiety elektronicznej (CAWI), kwestionariusza wywiadu. Do pracy dołączono także streszczenie i słowa kluczowe w języku polskim oraz angielskim.

Objętość pracy wraz ze wszystkimi niezbędnymi spisami oraz załącznikami to 342 strony. Całość rozważań lokuje się w obszarze nauk o zarządzaniu i jakości.

Wymogi prawne określają, że rozprawa doktorska powinna: stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Biorąc pod uwagę przytoczone wymogi recenzując rozprawę doktorską mgr. Jakuba Mielczarka przyjąłem następujące kryteria oceny:

- istotność podjętej tematyki,
- poprawność sformułowania konstruktów badawczego, problemu oraz celów badawczych,
- biegłość, adekwatność oraz poprawność zastosowanych metod badawczych,
- warstwę warsztatową.

2. Ocena podjętej tematyki

Zagadnienie klastrów energii jest niezwykle ciekawe i istotne perspektywicznie. Klastry stanowią narzędzie w dążeniu do zrównoważonego rozwoju i efektywnego wykorzystania zasobów energetycznych. Wpływają na to następujące potencjalne czynniki: możliwość optymalnego wykorzystania różnych źródeł energii, integracja systemów magazynowania energii, zdolność do tworzenia rozproszonej generacji energii oraz znaczący wpływ na redukcję emisji gazów cieplarnianych. Dzięki integracji odnawialnych źródeł energii, klastry mogą znacznie zmniejszyć zależność od paliw kopalnych i przyczynić się do ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko naturalne.

Tematyka ta jest zatem szczególnie aktualna, zwłaszcza w perspektywie wdrażanych polityk na poziomie unijnym oraz krajowym.

Doktorant w swojej pracy porusza temat roli klastrów energii w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem regionu łódzkiego oraz podejmuje problematykę tworzenia narzędzi zarządzania zrównoważonym rozwojem

3. Poprawność sformułowania konstruktów badawczych, problemu oraz celów badawczych

Problem badawczy sformułowany został w postaci jednego głównego pytania badawczego oraz czterech szczegółowych pytań.

Ponadto we wstępie recenzowanej pracy Doktorant określił cel główny oraz cele szczegółowe pracy. Doktorant stawia także trzy hipotezy korespondujące z problemem oraz celem pracy.

Problem badawczy Doktorant sformułował w formie następującego pytania badawczego: *Jaką rolę w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem województwa łódzkiego pełnią klastry energii?*

Dodatkowo Doktorant stawia cztery pytania szczegółowe:

1. Kto może zarządzać zrównoważonym rozwojem w województwie łódzkim i jakie posiada do tego narzędzia?
2. Kto jest predystynowany i jakie posiada narzędzia do budowy ekosystemu w regionie łódzkim, w oparciu o gospodarkę obiegu zamkniętego?
3. Co warunkuje rozwój klastrów energii w województwie łódzkim?
4. Kto w regionie łódzkim ma potencjał do bycia inicjatorem w tworzeniu i koordynowaniu klastra energii?

Celem głównym recenzowanej dysertacji jest identyfikacja roli klastra energii (KE) w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem województwa łódzkiego. Na tej podstawie Doktorant wyprowadza logiczny system celów o charakterze teoretycznym, obejmującym:

1. Wskazanie podmiotów w regionie zarządzających zrównoważonym rozwojem wraz z narzędziami jakie posiadają,
2. Określenie możliwego doboru podmiotów w regionach wraz z przyporządkowaniem narzędzi, do budowy ekosystemu, opartego na gospodarce obiegu zamkniętego,
3. Wypracowanie warunków dla nowych inicjatyw klastrowych w województwach,
4. Identyfikację lokalnych podmiotów w regionach do roli koordynatorów klastrów energii,

oraz użytecznym, obejmującym:

1. Wskazanie kluczowych podmiotów w regionie, wraz z określeniem ich wpływu na kształtowanie polityki zrównoważonego rozwoju w województwie łódzkim.,
2. Zaproponowanie rekomendacji w celu wykorzystania potencjału gospodarki obiegu zamkniętego w regionie łódzkim.
3. Wypracowanie rekomendacji dla uzasadnienia biznesowego dla nowych inicjatyw klastrów w województwie łódzkim.
4. Identyfikację lokalnych podmiotów w regionie z sektora biznesowego, samorządowego oraz pozarządowego, dla uzyskania samodzielności energetycznej.

Ponadto Doktorant stawia następujące hipotezy badawcze:

Hipoteza 1: W opinii przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, w których funkcjonują klastry energii, podmiotami, które w największym stopniu angażują się w działania związane z realizacją polityki zrównoważonego rozwoju oraz w największym stopniu wykorzystują narzędzia zarządzania tym obszarem są gminy.

Hipoteza 2: W opinii przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, w których funkcjonują klastry energii, podmiotami, które dysponują największym potencjałem do wdrażania działań związanych z budowaniem gospodarki obiegu zamkniętego są gminy.

Hipoteza 3: Istnieje istotny związek między rozwojem klastrów energii, a zaangażowaniem samorządu terytorialnego w zarządzanie zrównoważonym rozwojem w regionie. Zaangażowanie to rozumiane jest w pracy, jako realne wykorzystywanie dostępnych narzędzi zarządzania zrównoważonym rozwojem przez jednostki samorządu terytorialnego, w których usytuowane są klastry.

Należy zaznaczyć iż przedstawiony problem, cele pracy oraz hipotezy są ze sobą w odpowiedni sposób powiązane a sposób sformułowania układu celów jest prawidłowy i świadczy o dojrzałości badawczej Doktoranta.

Nie sposób uniknąć jednak kilka nieco krytycznych uwag.

Po pierwsze Doktorant mógł wyprowadzić problem badawczy na podstawie luki badawczej.

Po drugie, co jest uwagą również tyczącą wstępu pracy, Doktorant najpierw określa cel pracy, potem hipotezy a następnie cele szczegółowe następnie formułując pytania badawcze będące problemem. Taki sposób przedstawienia konstruktów jest nieco chaotyczny.

Po trzecie cel szczegółowy określony jako: *wypracowanie warunków dla nowych inicjatyw klastrów w województwach*, jest niejasno sformułowany.

Po czwarte niezbyt precyzyjnie sformułowano dwie pierwsze hipotezy. Co jest punktem odniesienia? Domyślać się można, że inne jednostki samorządowe szczebla powiatowego i wojewódzkiego. Dopiero konstrukcja pytania ankietowego wyjaśnia, co Autor miał na myśli.

Zastosowanie metod badawczych

Układ celów sformułowany przez Doktoranta wpływa na teoretyczno-empiryczny charakter pracy i zastosowane metody badawcze.

W części teoretycznej wykorzystano przede wszystkim polską literaturę traktującą o zrównoważonym rozwoju, OZE oraz klastrach energii. Zastosowano tu krytyczną analizę literatury, co pozwoliło na usystematyzowanie wiedzy oraz stanowiło podstawę do przygotowania podstaw metodycznych empirycznej warstwy pracy.

W części empirycznej swojej pracy Doktorant zastosował podejście oparte na triangulacji, zarówno w warstwie danych (zwielokrotnienie źródeł informacji) oraz metod (różne metody gromadzenia danych).

Badania empiryczne przeprowadzono na podstawie autorskiego kwestionariusza ankiety. W przypadku badania ilościowego przeprowadzonego z wykorzystaniem metody ankiety elektronicznej CAWI próba badawcza wyniosła 66 JST (autor pisze o 66 klastrach energii funkcjonujących w Polsce, natomiast de facto badał on JST). W dalszej części do analizy danych Doktorant wykorzystał metody statystyki opisowej oraz testowej (testy nieparametryczne). Metody te zastosowano poprawnie.

Następnie Doktorant wykorzystuje metodę wywiadu ustrukturalizowanego w celu zebrania informacji o charakterze jakościowym.

Analiza zastosowanych metod pozwala stwierdzić ich właściwe dobranie, a na uwagę i docenienie zasługuje zastosowanie podejście oparte na triangulacji. Zastosowane metody

badawcze pozwoliły na realizację celu głównego pracy, co przekłada się na rozwiązanie postawionego w pracy problemu naukowego.

Pozytywna ocena zastosowanych metod badawczych (w szczególności w zakresie ich adekwatności do postawionego problemu badawczego) nie zwalnia jednak autora niniejszej recenzji od wskazania kilku mankamentów:

1. Autor nadmiernie korzysta z tak zwanej „szarej literatury”.
2. W badaniach ilościowych ankieta skierowana była wyłącznie do przedstawicieli JST tych gdzie funkcjonują klastry energii. Wiele pytań badawczych oraz przeprowadzonych analiz dotyczy zmiennych nie związanych z samym funkcjonowaniem klastrów (realizacja polityk w wybranych obszarach - gospodarki obiegu zamkniętego, czy istnienie konkretnych narzędzi). Szkoda, że Autor nie przeprowadził też badań w samorządach w których klastry nie funkcjonują. Można by wtedy przedstawić tło.
3. Respondentami w badaniu ilościowym w większości byli przedstawiciele samorządu gminnego (92%) zatem pozytywna weryfikacja hipotezy 1 i 2 wydaje się być oczywista.
4. Doktorant w opisie metodyki badania ilościowego wspomną o tym, iż zastosował skalę Likerta, w załączonym kwestionariuszu tego typu skali nie ma.
5. W badaniu ankietowym, w niektórych przypadkach, można było zastosować skalę Gutmana.
6. W przypadku opisu danych zebranych z wykorzystaniem wywiadu, ze względu na liczebność próby autor nie powinien operować procentami a frakcjami.
7. Analizę danych jakościowych można było wspomóc poprzez zastosowanie *computer assisted qualitative data analysis software (CAQDAS)*

Powyższe uwagi mają charakter wskazujący ewentualny obszar doskonalenia pracy, w przypadku gdyby Doktorant zdecydował się na publikację pracy.

5. Struktura pracy

Recenzowana praca składa się z siedmiu rozdziałów poprzedzonych wstępem oraz zakończenia.

Szkoda, że Doktorant nie rozpoczyna poszczególnych rozdziałów od krótkiego wprowadzenia, w którym formułowany jest cel danej części pracy. Zabieg ten podniósłby przejrzystość i ułatwił odbiór pracy.

Wstęp zawiera wszelkie niezbędne elementy, poczynając od wyprowadzenia problemu badawczego, celów i hipotez, a kończąc na opisie struktury pracy. Wstęp (o czym już wspomniano) mógłby być nieco lepiej uporządkowany.

Cztery pierwsze rozdziały mają charakter typowo teoretyczny. Rozdział pierwszy zawiera przegląd i analizę polityk oraz aktów prawnych w zakresie zrównoważonego rozwoju oraz źródeł odnawialnych, stanowiąc przekrojowy wgląd w poruszane zagadnienie.

W rozdziale drugim Doktorant porusza zagadnienie roli samorządu w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem. Doktorant podjął także próbę przedstawienia nowoczesnych metod zarządzania wielopoziomowego z uwzględnieniem nowych trendów.

Rozdział trzeci traktuje o nowym rynku energii, innowacjach, jakie niesie ze sobą walka ze zmianami klimatycznymi w kontekście wykorzystania czystej energii ze źródeł przyrodniczo zależnych, ich potencjału w Polsce i województwie łódzkim.

W rozdziale czwartym Doktorant prezentuje koncepcję klastrów energii, definicje, identyfikuje potencjalnych uczestników z uwzględnieniem społecznego wymiaru energetyki obywatelskiej.

Rozdział piąty oraz rozdział szósty to typowe rozdziały o charakterze empirycznym. Doktorant prezentuje w nich wyniki badań oraz je interpretuje.

Rozdział siódmy jest podsumowaniem treści podejmowanych w rozprawie oraz próbą konfrontacji doświadczeń autora wynikających z realizacji tematu określonego w tytule opracowania.

W zakończeniu, Doktorant podsumowuje rozprawę przedstawiając wnioski, jak również odnosi się do postawionych pytań badawczych oraz celów pracy.

Strukturę pracy oceniam jako prawidłowo zaprojektowaną i adekwatną do rodzaju recenzowanej pracy. Jedyna uwaga dotyczy braku wyodrębnienia oddzielnego rozdziału metodycznego (z części rozdziału piątego oraz szóstego).

6. Strona warsztatowa pracy

Dobrze oceniam stronę warsztatową pracy. Na uwagę zasługuje staranne przygotowanie tabel, rysunków oraz schematów. Graficzne przedstawienie relacji pomiędzy etapami badania a celami zasługuje na pozytywną ocenę

Praca jest dobrze stylistycznie napisana, choć zdarzają się kolokwializmy czy nieliczne literówki.

Sam wywód wyprowadzany jest w sposób logiczny, Autor wykazuje się dobrą znajomością poruszanych tematów. Wnioski wyprowadzone przez Doktoranta są logiczne i spójne z treścią pracy.

Pomimo dobrej oceny strony warsztatowej pracy Doktorantowi nie udało się uniknąć pewnych błędów i uchybień:

- Zastrzeżenie sformułować można odnośnie objętości całości pracy; Doktorant próbuje poruszyć zbyt wiele wątków, co powoduje wrażenie chaosu w pracy i nadmiarowości treści. Zakres pracy mógł być z powodzeniem ograniczony.
- Autor przytacza *new public management (NPM)* jako nowoczesną koncepcję i dominujący trend, należy jednak pamiętać, że to z krytyki *NPM* wywodzi się nurt *public governance* oraz w ramach tego koncepcja *good governance*. Wydaje się, że autor w sposób nieuprawniony zrównuje *NPM* z *public governance*.
- Doktorant zanadto skupia się na opisie rozwiązań funkcjonujących w regionie kosztem przeglądu literaturowego (naukowego). Praca jest przez to bardzo praktyczna, natomiast balans pomiędzy opisem aspektów praktycznych a analizą literatury został zachwiany.
- Niektóre poruszane wątki z powodzeniem można by wyeliminować - niewiele wnoszą do realizacji celu pracy.
- Miejscami praca mogła by być lepiej ustrukturalizowana, widać to choćby na przykładzie rozdziału pierwszego, gdzie w podrozdziale 4.1. pt. „Założenia teoretyczne tworzenia klastrów energii” teoria wymieszana jest z opisami praktyk (na przykład konkursowych).
- Odnosząc się do teorii w przypadku klastrów nasuwa się analogia do organizacji sieciowej, o której w części teoretycznej warto było wspomnieć.
- W pracy pojawia się sporo powtórzeń.

- Razi dość swobodne podejście do zasad pisowni wielką i małą literą.
- Pojawiają się drobne uchybienia stylistyczne i kolokwializmy.

7. Uwagi dodatkowe

Pomimo sformułowanych powyżej krytycznych uwag warto podkreślić dużą wiedzę Autora. Widać, że tematyka jest mu bardzo dobrze znana, a Doktorant przygotowując dysertację, wykonał iście benedyktyńską pracę.

Analizując stronę warsztatową pracy warto podkreślić właściwe przygotowanie, a także umieszczenie w formie załączników (co niestety nie jest wcale powszechną wśród autorów prac doktorskich praktyką) kwestionariusza ankiety oraz scenariusza wywiadu.

Przed zakończeniem, chciałbym sformułować dwa pytania pod adresem Doktoranta:

- Czy możliwe jest wypracowanie rekomendacji w zakresie funkcjonowania KE w oparciu o zasady *good governance*, jeżeli tak, to które zasady Doktorant uznaje za kluczowe w tym przypadku?
- Doktorant wspomina o przesyle jako o barierze rozwoju klastrów, w mojej opinii jest nim także system dystrybucyjny. Niezależnie od tego - czy ograniczenia systemu przesyłowego i dystrybucyjnego powinny być rozpatrywane wyłącznie jako bariery dla powstawania KE?

8. Podsumowanie i wnioski

Analiza i dogłębna ocena całości recenzowanej rozprawy doktorskiej Pana mgra Jakuba Mielczarka pozwala na jednoznaczne stwierdzenie, że stanowi ona ciekawe studium badawcze poruszające problematykę uwarunkowań funkcjonowania klastrów energii. Przedstawioną do recenzji pracę oceniam pozytywnie zarówno w warstwie teoretycznej jak i empirycznej. Autor wykazał się dobrą znajomością literatury przedmiotu, poprawnością postępowania badawczego i znajomością warsztatu badawczego. Pozytywnie oceniam również poziom naukowy rozprawy zarówno w sensie merytorycznym, jak i metodologicznym, a przez to–

zdolności i kwalifikacje Doktoranta do rozwiązywania postawionych sobie oryginalnych problemów badawczych w zakresie nauk o zarządzaniu i jakości na poziomie doktora.

Doktorant w umiejętny sposób wyciąga wnioski, co jest niewątpliwym atutem pracy.

Ponadto w swojej pracy Doktorant wykazał się nie tylko wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakością ale także (co zasługuje na podkreślenie) ogromnym doświadczeniem praktycznym.

Wykazane przeze mnie w recenzji uwagi mają charakter polemiczny, a ich celem jest przede wszystkim wskazanie na konieczność dalszego rozwijania i doskonalenia warsztatu naukowego w ramach kolejnych prac badawczych Autora.

Przedstawiona do recenzji praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, a Doktorant wykazał się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Tym samym stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana mgra Jakuba Mielczarka pt. „Klasy energii w zarządzaniu zrównoważonym rozwojem województwa łódzkiego” spełnia wymogi Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późn. zm.) i wnioskuję do Komisji Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

Vitold Szwed